

SIMBOLISMUL ÎN TERAPEUTICA POPULARĂ

Emma Mădălina Georgescu

Generațiile trecute ne-au transmis prin viu grai sau prin scrieri: concepțiile despre viață și moarte, sănătate și boală, cer și pământ bine și rău, despre toate credințele pe care le aveau ascunse în adâncul sufletului, din care scoteau la lumină când și când, la nevoie, comorile tainice, poate imaginative uneori, care constituiau credința și datina străbună.

O parte din aceste credințe sunt rămășițe străvechi păstrate și transmise din timpurile cele mai îndepărtate. Studiul lor a fost o preocupare comună a etnografilor, antropologilor și arheologilor de pe toate țărmurile, pentru o cunoaștere a sufletului unui popor, aspirațiilor și a istoriei sale.

Într-o lumină sugestivă, înconjurat de o aură ne-a fost înfățișat "magul", o personalitate atât de admirată și respectată în antichitate, a preotului din religia daco-geților. Acești preoți trăiau în locurile cele mai înalte, mai sălbatice și retrase ale munților, unde oamenii abia urcau, ascunși în peșteri, hrănindu-se cu lapte, miere, fructe etc., și coborând între oameni o dată la patru ani pentru revigorarea cultului, pentru profeții sau practici sacre, fiind în același timp duhovnicul celor aleși conducătorul, astrologi datorită deosebitelor cunoștințe matematice și astrologice așa cum o dovedește sanctuarul de la Sarmizegetusa (Hadrian Daicoviciu), vraci, medici, prezicători.

Cultul lui Zalmoxis a putut fi absorbit de creștinism datorită coincidenței nucleelor simbolice ale celor două religii: credința în nemurirea sufletului, semnificația eshatologică, ascetismul, inițierii banquetelor ritualice etc. (Mircea Eliade).

Dar, învățătura acelor preoți - magi din pădurile de legendă, care au păstrat înțelepciunea legendară a lui Zalmoxis și Deceneu, trăiește și azi în forme deosebite și de ce nu, neobservate în cultura și simbolistica de azi prin extensie, datorită unor membri de excepție a unor comunități rurale cu însușiri deosebite, cunoscători ai unor rosturi inițiatice la care vulgul nu avea oricând - oriunde acces (V. Avram).

O aură nu mai puțin strălucitoare are celebrul mag, Daniil Sihastrul căruia Ștefan cel Mare i-a acordat întregul său credit. Vechea legendă a făcut ca în frânturile de mărturie ajunse prin tradiție și scrieri până la noi să ne creioneze traiul pe care Daniil Sihastrul îl ducea într-o peșteră foarte aproape se presupune, de locul unde Voievodul Moldovei urma să ridice la sfatul său, Putna. Avea o putere magică de necontestat în tot spațiul moldovean. Cât adevăr și câtă fabulație poate fi în descrierile extraordinarelor miracole săvârșite în prezența domnitorului(?)

Cităm:

- "degetul lui (Daniil Sihastrul) arătând locul unde acesta îl îndemna pe domnitor să construiască viitoarea mănăstire Putna, s-a desprins din mână și a plecat ca trimis de un arc la locul hotărât.

- fuiorul pe care l-a dat domnitorului pentru ca acesta să-l aprindă înaintea luptei de la Podul Înalt ce a creat o ceață - o negură foarte deasă de nu se mai vedeau turcii unul pe altul încât au început să se lupte între ei.

- să nu uităm nici miracolul peștilor care după ce au fost serviti la masa domnitorului, la un semn a lui Daniil Sihastrul, oasele de pește rămase au

recăpătat carnea consumată...”

Și multe alte lucrări minunate pomenesc tradiția românească de Daniil Sihastrul, care descinzând din vremi imemorabile, sporește substanța spiritualității etnice.

Mihai Eminescu în “Strigoii” creionează chipul unui “preot păgân” care redă viața nocturnă a logodnicei lui Arald. El trăiește în munții vechi, sălbatici unde “izvoarele vin, murmură și saltă de sub piatră”, unde este o vatră părăsită cu cenușă, și, din adâncul codrilor întunecați străbate lugubru lătratul furios al unui câine - cățelul pământului. Bătrânul preot păgân, cu cârja în mână stă într-un jilț tăiat în stâncă din vremuri de mult apuse, și este “atât de bătrân” că “în plete-i crește mușchiul” și “barba-n pământ i-ajunge cu genele la piept”. Preot care, cu un semn înlătură pragul dintre moarte și viață, zguduitor moment al chemării lui Zalmoxis, ca să dea “sămânță de lumină” “la morți să deie viață”, și-n ochi “scânteii din steau lină”, iar “inima-i fecioara hrăniți cu sânge cald”. Momentele gingașe ale reîntâlnirii lui Arald cu Maria - mândra lui crăiasă - ca și plecarea lor în “noaptea mărețului mormânt”, ce bătrânul “preot păgân” îl închide în mărețul templu pe “logodnici de moarte uniți”, îl aduc pe bătrân în starea lui de veghe.

Sihaștrii, pe jumătate reali, pe jumătate pierduți în legendă, au trăit de veacuri și până de curând în întunecații codri ai munților, cu ritualul slujbelor de credință creștină ce se împletea cu un simț al naturii de esență pur magică, străveche. (V. Avram).

Tainicele slujbe în întunecatele desisuri sporea prețiozitatea momentului duhovnicesc de bună credință, sfat și ajutor în fața marilor pericole.

Originalitatea unui popor, originalitate de care depinde viitorul acestuia, nu este condiționată de numărul indivizilor, ci de calitatea sufletească a fiilor săi, de dragostea de glie, sau mai precis, de tipurile vocaționale din mijlocul populației sale ce poartă în destinul lor exemplar, destinul întregului neam ca pe o pecete de spirit, un cadru stilistic deschis creației de substanță. (C. Rădulescu - Motru).

Țăranul îți prevestește, în cele mai multe cazuri, cu o precizie uimitoare, toate schimbările vremii și câte n-ar putea învăța cărturarii din această carte nescrisă a poporului. (I.A.Candrea).

Țăranul român nu are nevoie de barometru, comportamentul animalelor de casă, zborul albinelor, rândunelelor, al ciorilor, au ajutat societatea tradițională românească în perpetuarea, transmiterea celor mai gingașe obiceiuri ca: purificarea cu “apă neânceptă” cu “roua nopții” în noaptea de Sf. Gheorghe (23 aprilie), riturile de fertilitate și fecunditate din ziua de Sânziene, valoarea apotropaică a usturoiului, leușteanului, rostopascăi etc, puterea vindecării a zilei de ajun de Paști, Crăciun, Anul Nou și încă multe zile respectate de țăranul nostru, care au fost menționate nu o dată de etnografi. Lucrările acestora se raportează la nucleul de cunoaștere profundă a omului societății tradiționale în evoluția lui spirituală.

Basm, legendă, credință, toate și totul în care miracolele naturii în melaj cu cuvântul ritual îl duc nu o dată pe om în sfera fantasticului omului tradițional, a gândirii lui legate de pământ, de neam.

În tradiția folclorică, strămoșii morți vin să petreacă alături de cei vii, animalele vorbesc în grajduri despre stăpânii lor, busuiocul se vestejește când e adus de la

biserică și pus pe patul unei fete neprihănite ce va "să moară" curând.

În situații limită, omul nostru bun și speriat nu o dată de intervenția răului în viața lui, a apelat la leacurile și magia "bătrânelor doftoroaie", a "vrăjitoarelor" cum erau numite în unele zone. Vrajitoarele celebre ale satelor erau respectate, temute, renumite pentru orgoliul lor profesional și rareori transmiteau rețeta leacurilor și a diverselor precedee de vindecare.

Meșteșugul tămăduirii, atunci când a apărut ca activitate relativ specializată este rezultatul relațiilor de colaborare și într-ajutorare specifice timpurilor de început și a celor următoare până la un anumit punct. Tămăduitorul, în funcție de cunoștințe, mijloace, condiții, experiență proprie sau preluată poate da - schimba - un alt curs vieții ce urmează, deci altul, anterior intervenției sale benefice. Din confruntarea cu răul, cu boala, omul a ieșit și victorios și înfrânt (Florin Georgescu).

Dr. V. Bologa teoretician și reputat practicant al medicinei, admite că anumite practici ale "bătrânilor" din sate pot fi luate cu profit terapeutic de către medicina alopată.

În lucrarea sa "De la Magie la experimentul științific", dr. Victor Săhleanu recunoaște să "extraraționalul devine o armă în sprijinul umanității din Om", și admite "un grad de eficiență a practicilor magice", recomandând că "atâta timp cât știința nu a putut răspunde la anumite întrebări cheie "a omului, nu este înțelept să respingem un complex de fenomene paraștiințifice care și-au dovedit empiric motivația, dar cel care le aplică trebuie să aibă o pregătire deosebită, specială în domeniu"

Tămăduirea, când are loc în urma unui tratament benefic, (eficient) înseamnă că leacul a avut niște virtuți reale care au dus la ameliorarea stării bolnavului, dacă nu chiar la însănătoșirea lui. Faptul că tămăduitorul știe că poate discerne între plantele comestibile și cele toxice, îl fac să aibă prioritate față de alte încercări ale altora.

Ne vom apropia acum de relația simbolică dintre boală și mijloacele de vindecare dând o serie de exemple. Într-o lucrare viitoare vom face exemplificări comparativ cu tratamentul din țările din jurul nostru pe perioade, evolutiv marcând drumul a ceea ce va fi medicina magică, înainte de apariția fenomenului religios în această direcție.

O să dăm o serie de exemple care-și au originea ca terapeutică, în negura timpurilor.

1. - Se întâmplă, nu rareori ca cei mici că nu poată dormi din motive foarte diferite nopți în șir, mai ales când sunt mici. Mama sau bunica, obișnuiau să pună lângă perna copilului paie din cocina porcelor. Dar, pentru cei care trebuiau să "privegheze" de hoți averile sau aurul vistieriei, în județul Vaslui sau în Bucovina li se dădea pândarilor mâncare din carne de privighetoare, și somnul pierdea.

2. - Omul trudit și în vârstă simte uneori fel de fel de furnicături și înțepături dureroase și bineînțeles la încheieturile membrelor cel mai adesea. Pentru reumatism, căci acesta este boala, se face "un spirt de furnici", luând într-un vas un mușuroi de furnici, cu paie, ouă și pământ, pe care-l fierb de trei ori în trei luni. În această apă ușor încălzită se așează omul bolnav de trei ori în trei zile câte o oră. Spirtul de furnici se pune pe prișnițe de cânepă și după baia bolnavului, se aplică acestuia pe încheieturile dureroase.

În medicina științifică, acidul formic, extras din furnici, este recomandat ca "leac" - tratament deci, contra durerilor reumatice. În zonele subdeluroase se fac băi cu apă fiartă de la frunze de nuc, care ușor răcite permit bolnavului să stea mai mult în cada care trebuie să fie de lemn. Condiția pe care o pun "bătrânele", este ca bolnavul să nu fie "slăbănog și nervos". Aceasta coincide în medicina științifică cu interdicția acestor băi, care aduc un plus de jođ, la bolnavii hipertiroidienj, sau excesiv nervoși, care într-adevăr au altă structură, altă dezvoltare a corpului.

3. - Dalacul: de la boi, oi sau cai, omul poate lua o boală numită "dalac" sau "buba neagră". Țăranul nostru se vindecă de dalac cu fructul ca cireașa neagră a p anteii numită "Paris quadrifolia" pe care o pune pe "buba neagră", schimbând-o de două trei ori pe zi. În timpurile mai îndepărtate a fost întrebuințat acest tratament și contra ciumei cu rezultate modeste. În zonele montane ale Transilvaniei de sud - est, doftoroaiele spintecă de vie o pisică neagră pe care o pun "caldă" pe "buba neagră" - rezultate - 14 cazuri vindecate din 27 înbolnăviri, fiind foarte mare reținere și frica bolnavilor față de procedeul foarte rar de fapt.

4. - La durerile mari de gât, pescarii din Delta Dunării, folosesc untura de pelican, care se bea caldă, și cu care se unge și gâtul câteva zile bune. Anghina este vindecată uneori prin fierberea unei broaște în oțet, zeama dându-se bolnavului să fie băută cu lingura, fără să i se spună conținutul leacului, deoarece sunt rețineri foarte mari față de acest tratament. Cu grăsimea de la broască se unge gâtul bolnavului, dar și încheieturile bolnavului mai în vârstă.

5. - Tusea măgărească, așa cum este numită frecvent tusea convulsivă, țăranul nostru o vindecă cu lapte cald de măgăriță, lucru foarte frecvent în zona Balcanilor (bulgari, greci, sârbi și chiar la unguri). Dacă bolnavul are și guturai, italienii recomandă să se sărute bolnavul cu un câțar pe bot.

6. - Frigurile sunt frecvent întâlnite în zonele cu bălți, în Deltă etc. Țăranii au folosit contra paludismului broasca și broțăcelul. Fie bolnavului, i se pune la gât într-o pânză o broască vie, sau dacă este vorba de copii, se omoară o broască, se taie în bucăți mici și se pun în mici punguțe de cânepă, ce se leagă pe șir la gâtul copiilor bolnavi de friguri. O veche zicătoare spune că: "Praful de la șapte broaște uscate și pisate este aruncat când se ivește curcubeul, de șapte ori", peste casă, și în casa respectivă "nimeni nu va suferi de friguri".

7. - Broasca este folosită și sub formă de amulete contra spaimei. Broasca are în general foarte multe întrebuințări, dar ne vom opri la un fapt verificat de dr. Vasile Vasiliu, care a menționat că, dacă vitele și porcii, în luna martie, li se dau broaște uscate și pisate puse în lapte și usturoi și animalele se fac bine.

8. - În secolul al XIX-lea, Postelnicul Drăghici recomandă ca tratament contra gălbinariei "fiere de gânșac care să stea la stele trei nopți și să fie băută de trei ori câte trei lingurițe în trei nopți" sau pentru cei grav bolnavi "să se pună într-o cană fiere de gânșac, ceară și un galben, și să se dea "după o zăcere a canei la loc umbros", câte trei înghițituri în trei nopți consecutive, repetat timp de trei săptămâni. Apoi corpul bolnavului să fie "frecat cu floare de pucioasă, muiată în răchiu de drojdie". De asemenea, se dă câte o feliuță de lămâie ținută la rece fără zahăr". După aceea, să se facă ceaiuri de rostopască (*Chelidonium majus*), păpădie (*Taraxacum officinale*)

simionoc. (*Gnaphalium arenarium*), gălbenele (*Calendula officinalis*) și morcov ras și fiert.

Se administrează câte o lingură din fiecare ceai - dar cald - din 3 în trei ore timp de trei săptămâni. Doctor V. Bologa menționează în lucrările sale, că simultan cu tratamentul de plante se administrează astăzi după, sau în același timp cu tratamentul medicamentos, în unele cazuri, chiar eliminând medicamentele.

Simion Florea Marian, preot bucovinean, care a cules nemăsurate tratamente ale bătrânelor din zona respectivă, dă următoarele rețete ca tratament contra gălbinaiei:

- se pune într-un lighean de aramă cu apă rece o mreană (o știucă) și omul bolnav se uită drept în ochii ei, până mreana piere; ca veninul ei să nu contamineze pe nimeni, mreana (știuca deci) este luată cu doi clești de fier și este îngropată la un metru adâncime, departe de casa bolnavului, la "o aruncătură de băț"

În zonele Vaslui, Bacău, Vrancea, pentru gălbinare, în plus se face un ceai de morcov ras și fiert, și timp de trei zile se dă o lingură din acest ceai cald, de trei ori pe zi. Tot așa se pune fiere de gânsac, într-o cană cu o lingură de miere de tei, ceară și un galben și se dă o linguriță la fiecare miez de noapte timp de trei zile. Cana însă cu amestecul de fiere de gânsac trebuie să zacă trei zile în pivniță, înainte de începerea tratamentului. Bolnavul nu este ținut la soare, ci la loc ușor răcoros, și nimănui nu are voie să-l enerveze sau să-i spună de o mare nenorocire ce s-a întâmplat.

9. - Sunt uneori cazuri când unui individ oarecare îi apar pete roșii pe obraz. Cel mai vârstnic om din sat, de Paști, ia un ou roșu și-l trece împrejurul petei și peste ea de câteva ori în cele trei zile ale Paștelui pata dispare - (Verificat dr. V. Bologa).

10. - Nu rareori copiii și uneori și adulții se îmbolnăvesc de pojar. Boala trece destul de repede dacă se bea timp de nouă zile ceai de "cârnăz". Pe stomac se pune o prișniță dintr-o pânză roșie muiată în rachiul în care s-a pus cârnăz. "Cârnăz" vine de la o denumire turcă - kermazy - care este un vierme, un parazit, care trăiește pe stejarii verzi în regiunile Mediteranei, Banatului, Olteniei și sudul Moldovei. Femela acestui vierme face niște bobite de un roșu foarte frumos pe care negustorii ambulante le vindeau sub numele de "carmin vegetal", leac pentru bolile copiilor.

În timpul epidemiilor, se pune la gâtul copiilor într-un săculeț din mătase roșie, puțină ceară roșie, cârnăz și o monedă de aramă. Verificarea în Oltenia de către doctor I. Leon și dr. Laugier.

11. - În ceea ce privește dizenteria, leacurile sunt multiple, selecționând pe cele verificate și atestate de dr. V. Bologa:

- se pune pe abdomenul bolnavului o turtă de cărămidă roșie pisată, amestecată cu rachiul și sfecla roșie tăiată mărunt.

- se dă bolnavului să mănânce sânge de țap roșu închegat și fript sau carne friptă de țap roșu.

12. - Și acum un ultim exemplu care are în vedere grija fetelor ca părul lor să fie des și frumos. Încă din secolul al XVII-lea, pentru creșterea părului fetelor obțineau în Transilvania de sud-est să facă un amestec din untura labelor din fată ale ursilor, cu cenușă de alune sălbatică și nuci cu care își ungeau părul după spălat, îl lăsa să se usuce și după două ore îl clăteau cu ceai de tei, amestecat cu mușetel și câteva picături de esență de oțet din vin. În zona Teleormanului, tinerele fete făceau o alifie

din coajă de plop, coajă de nucă și untură de urs, dar se clăteau cu ceaiuri de lămâiță sau de mentă dacă erau brunete. Doctorul Charles Laugier care a studiat etnografia medicală a Olteniei menționează și el aceste tratamente benefice de care uzau tinerele fete și în Oltenia.

Din cele spicuite mai sus, am văzut cum cu o stăruință uimitoare, în decursul veacurilor s-au păstrat până în zilele noastre, prin tradiție orală sau scrisă terapeutică înaintașilor noștri, nu o dată atestată azi de teoreticieni și reputați practicieni ai medicinei. Omul de știință, etnograful, antropologul cultural are datoria să le studieze, să și le lămurească, făcând un paralelism cu actualul și să le semnaleze, pentru mai bună înțelegere a unor situații de forță - de urgență care au intervenit.

Tăranul nostru a stabilit un fel de raport între cauză și efect, un fel de relație simbolică între boală și mijloacele de vindecare. Medicii din Evul Mediu spuneau în secolul al XV-lea că natura intimă a oricărui lucru se trădează prin înfățișarea lui externă, Paracelsus; (1493 - 1541), spunea că "natura a pus câte un semn, după.... care se poate recunoaște, ca să știe la ce i bună". Sutele de exemple își au originea în negura timpurilor.

Plantele prin culoarea, modul de dezvoltare și reprezentare, cu arătat omului la ce boli pot fi întrebuințate cu efect pozitiv. Poporul s-a servit de ele în decursul timpurilor pentru "tămăduirea celor bolnavi. vechile leacuri din "medicina bătrânilor își au originea în "magia imitativă", dându-vă în acest scop următoarele exemple:

Analogia culorilor:

Dr. Charles Laugier care a făcut nenumărate cercetări în Oltenia menționa că atunci când bolnavii de pojar au mari fierbințeli, mamele sau bătrânele doftoroaie înfășoară copilul sau uneori adultul în basmale roșii și-i dau cârmâz în rachi. Dacă femeia casei nu are basmale roșii, ea sacrifică un iepure în sângele căruia se moaie pâza pentru a se colora, iar la gât se pune bolnavului o pungă de mătase roșie cu baiere de aceiași culoare în care se pune un ban de aramă. Uneori se dă bolnavului să bea ceai de mac roșu. Bolnavul este ferit de a vedea focul căci apar mai multe pustule. Fața bolnavului se afumă cu bujor roșu. Tăiatul păsărilor și animalelor se face la vecini.

Așa cum am menționat mai sus, petele roșii de pe obraz dispar dacă de Paște se sting pe toată suprafața cu un ou roșu.

Pentru hemoragii - epistaxisul obișnuit - se oprește cu "flori de scânteiuță", sau cu "Sângerul" (Cornus sanguinea); de asemenea în caz de dizenterie se recomandă a se da bolnavului să bea vin roșu, și a se pune pe abdomenul bolnavului prișnițe cu sfeclă roșie tăiată mărunt. În Banat se face un amestec al mâncării bolnavului cu sânge de țap roșu - și bolnavul se face bine sau se bea lapte de capră roșie în caz de hemoragie. În zonele miniere se dă de băut femeilor zeamă de rodie sau se pisează cornalină roșie și se dă de băut femeii care are hemoragie.

Dacă un bolnav are pielea galbenă de "gălbinare" este tratat cu ceaiuri din buruieni galbene ca gălbinelele, păpădia, rostopasca, lumânărica și cu ceaiuri din morcov ras. Ceara se descântă și se dă bolnavului pisată ca să o bea. Bolnavul trebuie să aibă la gât un șiret galben.

Culoarea albă a diferitelor obiecte are un efect benefic atunci când unui bolnav

care are pe un ochi o albețâ i se pun coji de ouă sau albuș curat. Pe vremuri femeile care doreau să aibă un ten cât mai alb făceau infuzii din flori albe de deditei de pădure, din rochia rândunicii și din flori de soc alb.

În caz de dalac cum am menționat se pun uneori compresii cu o pisică neagră spintecată pe "buba neagră" cum se mai numește dalacul.

Transmiterea bolilor unor animale, plante, arbori sau chiar astrilor.

Transmiterea bolilor unui om.

Când în Oltenia, cineva are "oftică" (boală de plămâni), se cheamă o bătrână să descânte cu busuiocul în mână, pe masă fiind și o turtă de făină. Bolnavul mănâncă miezul și restul să dă la animalele din curtea vecinilor răi. Apa cu care s-a descântat se aruncă peste un câine care trece pe lângă gard, dar nu este al casei ca să preia boala. Uneori se aruncă pe porcii vecinilor. Când cineva are pecingene, luată de ceva timp se face o mămăligă se unge exema, apoi se ia și se aruncă găinilor de trei ori, sau mai frecvent se ia un fund de găină proaspăt tăiată și se freacă locul bolnav.

Bolnavii de epilepsie se trec printr-un trunchi despicat de trăsnet. În Vâlcea se consideră bolnavul vindecăt dacă trunchiul începe să înmugurească. În zona Buzău, Vrancea se trece bolnavul printr-o despicătură de măcieș, la rădăcina căruia se îngroapă un ban de argint un ou și o bucățică din cămașa bolnavului și din pragul casei. Se împart de trei ori covrigi cu un număr impar și câte un ban de aramă la vecini. Se consideră că arborii au preluat boala.

Mai există obiceiul ca plantele gingașe ca tradafirul să preia bolile copiilor în special cele contagioase sau gălbinarea, legându-se la gâtul copilului un șiret de culoarea tradafirului și la trandafir altă culoare, dar galben în caz de gălbinare. Timp de trei zile se ia șiretul de pe trandafir și se leagă ușor la gâtul copilului. Șiretul de pe gâtul copilului se pune pe trandafir ca acesta să fie bolnav ca el. În sudul Moldovei și în sud - estul Transilvaniei este frecvent acest obicei.

De multe ori, la furie țaranul caută să transmită bolile accidentale ale familiei sale așa-zișilor lor dușmani din sat. Pentru acest lucru ei taie unghiile bolnavului, câteva şuvițe din părul lui, pun totul într-o coajă de ou pe care o îngroapă la rădăcina unui pom, zicând în gând cui să i se transmită boala. Lucrul acesta a fost posibil la toate popoarele din Europa chiar și de pe alte continente, de exemplu în Peru.

Când răsare luna, nu o dată mama își ia copilul în brațe și făcând cruce spre lună și spre cele patru puncte cardinale, roagă luna și stelele să ia boala copilului.

Mai sunt acțiuni simbolice pentru alungarea bolii, pentru a nu se atinge de nimeni.

Copilul se trece prin tortile unei căldări, spre a trăi ani mulți și să fie sănătos că metalul din care este făcută căldărea, apoi se trece de trei ori printr-un cerc făcut din pelin. Acest lucru este frecvent în Dolj, Vâlcea și Sud - Estul Transilvaniei. În zona Botoșanilor copilul ce s-a speriat se trece de trei ori printr-un stup (fără albine). În Bucovina, copilul nou-născut se trece prin cămașa mamei de la poale spre cap, ca să fie ferit de boala copiilor.

În alte zone spre Dunăre, dacă omul matur pare a se îmbolnăvi se măsoară cu mâinile întinse ca diferența să se vadă zilnic. Această măsurare se face cu o fâșie de tei sau trestie. Dacă măsurile descresc înseamnă că omul se va îmbolnăvi greu și este dus la tămăduitor. În Argeș, când un om are dureri mari de cap, el este măsurat cu betele de la botez și pe cap trebuie să țină un vas cu apă. Se repetă de trei ori.

La sudul Munteniei și în zona de nord a Olteniei se obișnuiește ca în cazul unei sarcini grece, după ce începe travaliul, femeia ce naște greu să închieie și se descuie un lăcat nou într-un bol de lemn de trei ori ca apoi să bea apa care era deja pusă în bol, gustând la început din ea de trei ori. Toate usile și dulapurile din casă să fie descuiate.

Când copilul boalește, sau este primul copil după o serie de prunci morți, el se vinde după botez pe fereastră și se botează a doua oară fără mare petrecere punându-se alt nume. În timpul domniei lui Ștefan cel Mare acest lucru era obișnuit. Omul avea un nume de botez și al doilea dat dintr-o superstiție, sau din cauza unei boli grele. Bogdan al II-lea, fiul lui Ștefan cel Mare, avea într-o mulțime de urice date de tatăl său și numele de VLAD, justificând acest lucru precum am menționat mai sus.

Toate procedeele notificate mai sus de noi, sunt lucruri practicate din vechime, originea lor pierzându-se în timp.

Pentru practicile magice de lecuire, timpul cel mai potrivit este înainte de răsăritul soarelui și după apusul lui. Apa neașteptată se ia de la fântână în revărsatul zorilor, atunci se fac descântece, blestemele, se culeg buruienile de leac. Când se ivește pe cer "luna nouă" în formă de seceră se spune că dacă atunci omul a fost sănătos așa rămâne tot anul.

În folclorul nostru medical în acțiuni simbolice de lecuire și în descântece apare frecvent numărul 3 și produsul lui prin el însăși, ca și 99 și 44. De exemplu, de dălac se descântă cu 9 vârfuri de urzică, plus 9 boabe de grâu și câte un vârf de cuțit din nouă gălbenușe. În nouă vineri la rând se dau nouă acatiste pentru cei bolnavi la nouă biserici. De mucenici se fac 44 de colăcei în Moldova, Oltenia, Teleorman și Bucovina. În unele descântece se poruncește bolii să iasă din 99 de încheieturi, din 99 de oase etc. În descântecul de "argint viu" se poruncește bolii să iasă din 44 de încheieturi cât are trupul - Bucovina.

Bineînțeles că sunt boli foarte grele cu neputință de vindecat în fața căruia și cel mai bun tămăduitor își declină competența, ca în cazul mușcăturii de câine turbat, de năvăstuică sau coropișniță.

Între practica magică și cea tehnico-științifică, privite ca două modalități opuse, se situează numeroasele varietăți ale practicii "empirice", care nu are o justificare "teoretică", dar care este validată prin experiența zilnică a omenirii, de secole sau chiar milenii în unele cazuri. Cunoștințele empirice (experiența bătrânilor) reprezintă fondul de bază al cunoașterii umane, premisele gnoseologice (ale cunoașterii) ale civilizației și culturii. (V. Săhleanu). De aceea, ansamblul practicilor magice nu trebuie etichetate în grabă ca ceva inutil sau dăunător și trecut în grabă în rafturile "arhivelor uitării". Trebuie să cercetăm sămburele de eficacitate și de raționalitate al magiei.

Studierea magică prezintă o valoare în sine, datorită persistenței sale, "sub pătura culturii științifice" sau a coexistenței sale cultural-științifică în unele situații. Totul atestă marea ei vechime, relațiile de veacuri cu natura umană.

Nu este de loc ușor să vă prezentăm evoluția mentalității și spiritualității europene de la Renaștere încoace.

Romantismul, în special cel german, a avut o predilecție bine cunoscută pentru ocult, magic, misterios, scoțând în relief modul poetic a acestui "neobișnuit", dar a avut o înclinare spre studiile științifice para-normale (hipnoza, somnambulism), spre fenomenele normale "obscure" ca visul și spre cercetarea inconștientului. Dar, spre aceste multiple și interesante cercetări a

cunoașterii necunoscutului sau prea - cunoscutul din om ne vom referi în alt studiu ; pentru că este o problemă mult prea interesantă care nu poate fi neglijată, punând peste ea vâlul uitării sau a indifferenței.

Atunci, apoi și mai târziu ele vor fi cele mai frumoase aduceri aminte ale copilăriei și adolescenței poporului român

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. R. Alleau - *Magie în Encyclopaedia Universalis*, vol. 10, Paris, 1971. p. 295 și urm.
2. L. Blaga - *Trilogia Valorilor*. Editura pentru Literatură și Artă, București, 1946.
3. Victor Bologa - *Despre vrăji, doftoroaie și leacuri băbești*, Editura Enciclopedică, București, 1997.
4. Valeriu Bologa - *Vrăji, babe și moașe azi și odinioară*, Cluj, 1921.
5. I.A. Candrea - *Folclorul medical român comparat*, București, 1944.
- 5.I.A. Candrea - *Iarba fiarelor. Studii de folclor*, București, 1928.
6. Louis Chochod - *Histoire de la magie*, Payot, Paris, 1971. Paris.
7. M. Coman - *Izvoare mitice*, București, 1980.
8. Hadrian Constantin Daicoviciu - *Dacii*, București, 1968.
9. Gilbert Durand - *Structurile antropologice ale imaginarii*, București, 1977.
10. Mircea Eliade - *Aspecte ale mitului*, Editura Univers, București, 1978.
11. Mircea Florian - *Misticism și credință*, Editura Fundației, 1946.
12. Artur Gorovei - *Descântecile românilor. Și bibliografia*, vol. II, București, 1985.
13. Traian Herseni - *Forme străvechi de cultură românească*, Cluj, 1977.
14. J. Huizinga - *Amurgul evului mediu*, București, 1993.
15. Florea Marian Simion - *Vrăji, farmece și desfacere*, București, 1983.
16. Simion Mehedinți - *Premise și concluzii la TERRA*, București, 1946.
17. V. Pârvan - *Getica*, București, 1926.
18. Victor Sahleanu - *De la magie la experimentul științific*, București, 1978.
19. Romulus Vulcănescu - *Mitologie românească*, București, 1988.
20. E. Speranția - *Contribuții la filozofia magiei*, București, 1916.
21. N. Vătașanu - *Medicină veche românească*, București, 1970.
22. M. and R. Wax - *The Notion of Magic*, in *Current Anthropology*, 1963, vol. 4 p. 495 - 519.
23. - Manuil Drăghici - *Postelnicul - Iconomia rurală și dumeștică*. Esii, 1834.
24. Gion Ionescu - *Doftoricescul meșteșug în trecutul Țărilor Române*, București, 1892.
25. Charles Laugier - *Contribuțiuni la etnografia medicală a Olteniei*, Craiova.
26. I. Leon - *Istoria naturală medicală a poporului român*. , București, 1902.
27. Dim. P. Lupășcu - *Medicina babelor*, București, 1889
28. George Coșbuc - *Superstițiile păgubitoare ale neamului nostru*, București, 1909